

УДК 1(091)(092):159.922.7

Михайло Подоляк, аспірант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ДІТИ З ВАДАМИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ У ДОСЛІДЖЕННЯХ СТЕПАНА БАЛЕЯ

У статті розглянуто основні праці та дослідження українського та польського вченого Степана Балея у сфері дітей з психічними вадами. Також описано дослідження вченого у галузі проблемних дітей та дітей з вадами розвитку психіки. Наведено основні погляди Степана Балея на цю тему, а також розглянуто поняття проблемної дитини та дитини з порушенням розвитку психіки. Подано класифікацію важких дітей за Степаном Балеєм.

Ключові слова: дитина, психіка, розвиток, проблемна дитина, психічна хвороба, психічне явище.
Літ. 7.

Михаил Подоляк, аспирант кафедры общей педагогики и дошкольного образования
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ДЕТИ С НАРУШЕНИЯМИ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В ИССЛЕДОВАНИЯХ СТЕПАНА БАЛЕЯ

В статье рассмотрены основные работы и исследования украинского и польского ученого Степана Балея в области воспитания детей с психическими недостатками. Также описано исследования ученого в области проблемных детей и детей с недостатками развития психики. Приведены основные взгляды Степана Балея на эту тему, а также рассмотрено понятие проблемного ребенка и ребенка с нарушением развития психики. Также представлена классификация трудных детей за Степаном Балеєм.

Ключевые слова: ребенок, психика, развитие, проблемный ребенок, психическая болезнь, психическое явление.

Mykhailo Podoliak, Ph.D. student of the
General Pedagogy and Pre-School Education Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

CHILDREN WITH THE DEFECTS OF PSYCHE DEVELOPMENT ACCORDING TO THE RESEARCHES OF STEPAN BALEY

The article describes the main works and researches of Ukrainian and Polish scientist Stepan Baley in the sphere of children with psyche defects. Describes the researches of the scientist in the sphere of problematic children and children with the defect of psyche development as well. Main views of Stepan Baley on this topic are shown in the article as well as the notions of problematic child and the child with the defects of psyche development. Provides the classification of hard-educative children according to Stepan Baley.

Keywords: child, psyche, development, problematic child, mental illness, psyche phenomena.

Постановка проблеми. Сучасній державі потрібні здорові і освічені люди. Шлях до отримання таких людей чи то особистостей є довгим та потребує чимало зусиль. Однією з найважливіших передумов для розвитку повноцінної людини є здоровий, в психічному, розумовому та фізичному значенні, розвиток. Багато вчених-педагогів наголошує на важливості розвитку інтелектуальної, психічної та фізичної сфери саме у дітей, оскільки ці зачатки потім виливаються у свого роду форму зрілої особистості. Саме тому важливими елементами у процесі виховання дітей є школа, сім'я, оточення та друзі дитини. Всі ці елементи прямо чи опосередковано впливають на розвиток дитини.

Здорові діти, в фізичному і психічному сенсі цього слова, принесуть велику користь будь-якому суспільству. Проте існують ще і діти з певними фізичними та розумовими вадами, які відрізняються від здорових (повноцінних) дітей недостатнім розвитком певних якостей: фізичних (проблеми з зором, слухом, кінцівками і т. д.), чи то психічних (асоціальність дитини, розлади свідомості, порушення в поведінці, характері і т.д.). Такі діти потребують спеціального трактування та підходу, тому не кожен педагог-психолог здатний з ними працювати [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемами таких аномальних дітей вчені почали цікавитися ще з часів античності, проте починаючи з 18 століття дослідження в сфері

анормальної дитячої психіки почали стрімко розвиватися на території Європи і згодом перейшли і на територію сучасної України. Відомими дослідниками в галузі патологічної психології були: Р. Комер, Ф. Пінель, Г. Штеррінг, Е. Крепелін. На території сучасної України ці проблеми вчені почали досліджувати пізніше, проте і тут вона є достатньо висвітленою такими вченими: В.Х. Кандинський, В.П. Осипова, Й.А. Поліщук, С.А. Попов, В.М. Бехтеревий, А.Ф. Лазурський [2]. Доклався до дослідження психічних проблем у дітей і Степан Балея – відомий український та польський психолог, педагог та філософ. У своїх працях вчений часто присвячував розділ для проблемних дітей або з певними психічними вадами, зокрема таку інформацію можна знайти у таких його працях: “Psychologi wychowawcza w zarysie” (1938), “Zarys psychologii w związku z rozwojem psychiki dziecka” (1935), “Characterologia i typologia dzieci i mlodziędy” (1948), “Praca badawcza na terenie zkoly” (1931).

Мета статті полягає в висвітленні та розкритті основних поглядів та досліджень Степана Балея на проблемних та анормальних дітей та особливості праці з ними.

Виклад основного матеріалу. Степан Балея народився в Україні, а саме в Тернопільській області, яка на той час була повітом. Закінчивши школу він поступив до Львівського університету, де вчився під керівництвом філософа К. Твардовського. Отримавши по закінченні науковий ступінь доктора філософії, професор відправився на подальше навчання до Німеччини, а потім до Франції та Австрії. Там він слухав лекції таких відомих науковців: Карла Штумпфа, Шефера, З. Фрейда. Після повернення в Україну Балея активно працював у польських наукових осередках та наукових виданнях, брав активну участь в діяльності Польського філософського товариства у Львові. У 1922 – 1924 роках працював в Українському таємному університеті, за що пізніше отримав відмову в працевлаштуванні в якості професора у Львівському університеті. Після відмови, з лютого 1928 року він посів кафедру психології виховання Варшавського університету, де пропрацював 24 роки. Він став членом існуючих і організатором нових філософських, психологічних і педагогічних державних і громадських структур: директором Інституту психології виховання Варшавського університету, керував Державним учительським інститутом, Педагогічним інститутом Союзу польських учителів, психологічним кабінетом та багатьма іншими фаховими установами. Вченого

було обрано членом Варшавського філософського товариства, Варшавського наукового товариства, головою комісії Педагогічного наукового товариства, нагороджено орденом Відродження Польщі, він був членом Польської Академії Наук.

Ретельно досліджуючи та описуючи дитячу психологію, С. Балея не оминув в своїх працях і проблемних дітей або дітей з анормальною психікою. За словами вченого анормальний не означає хворобливий, тому не кожне анормальне психічне явище є хворобливим. Професор вдало пояснив анормальні явища у психіці людини, провівши аналогію з фізичним розвитком особи. Анормальними психічними явищами займається психопатологія, а психічними хворобами – психіатрія.

Під час перебігу нормальних психічних процесів велику роль, за словами С. Балея, відіграють підсвідомі або несвідомі психічні явища. Як зазначав вчений, деякі психологи того часу брали до уваги лише свідомі явища в психіці людини, водночас стверджуючи, що несвідомі явища не відносяться до предмету вивчення в психології. Несвідомими психічними явищами, як зазначає вчений, є тривалі психічні диспозиції, які відбуваються в людині, і які вона використовує автоматично, тобто несвідомо. До таких тривалих психічних диспозицій автор відносить інтелект, пам'ять та ін [6].

Звернув увагу Степан Балея і на деякі психічні хвороби у людей. Він детально описав ознаки таких психічних розладів як: епілепсія, істеричні атаки, шизофренія параноїдальна та маніакально-депресивна, психастенія. У дітей деякі з вищеназваних видів розладу психіки не зустрічаються. Так, наприклад у дітей, за словами вченого, рідко зустрічається шизофренія, проте в них можна спостерігати ознаки психастенії: “Таких дітей переслідує наприклад постійна думка, що їхні батьки вмирають або вже вмерли. Встають вони часто вночі і підкрадаються до ліжка батьків, щоб переконатися, чи вони все ще дихають” [3, 412]. Проте, як зазначає професор, діти досить легко переносять епілепсію: “...дитина тратить на кілька хвилин свідомість, проте не мліє і не падає, очі стають на хвилинку нерухомі і дитина не реагує на поставлене запитання” [3, 411].

Окрім вищеназваних психічних хворіб вчений відмічав і анормальні психічні явища. Одним з таких анормальних явищ є психопатія або, як пояснив С. Балея, важкість пристосованості людської психіки до колективного збірного життя, тобто до життя в суспільстві [3, 412]. Психопатія має характер не в порушеннях інтелекту або

розуму, вона проявляється в сфері почуттів та волі. Як приклад вчений наводить хлопця, який вбив ворону і дав її з'їсти котові, і на запитання чи його це тішить, то він відповів ні. Слабкий розвиток одних психічних явищ веде до розвитку або збочення інших. Такі люди, за словами С. Балея, є психічно хворими і ознаки таких хворіб проявляються в ранньому дитинстві. Ознакою надмірного розвитку певних психічних явищ і важкість їхнього приборкання в психічно хворих людей є імпульсивність. Така імпульсивність вибухає миттєво і часто супроводжується гнівом, злістю, роздратованістю. Приборкати цю імпульсивність хвора особа не може.

Для дослідження розумової відсталості вчений використовував здебільшого тести, які, за його твердженнями, можуть визначити ступені такої проблеми (олігофренії). На найнижчому ступені С. Балея поставив дітей, які ніколи не зможуть навчитися читати і писати. Вищий ступінь, в порівнянні до попередніх, займають діти, які опанували читання та писання проте їхній розумовий розвиток не перевищує розвиток семилітньої дитини. Вищий спосіб посідають діти, які мають дещо вищий ступінь розвитку інтелекту за попередніх, проте все ще не на достатньому рівні. Таким чином Степан Балея вводить поняття шкільної дозрілості, під яким він має на увазі здебільшого інтелектуальний ступінь розвитку дитини для того, щоб почати вчитися в школі: "В виховній практиці відіграє роль спеціальний ступінь розвитку, який повинна досягнути дитина, щоб могла нормально відвідувати школу. Мається на увазі тут так звана шкільна зрілість" [3, 289]. Проте шкільна зрілість, за словами вченого, передбачає не лише зрілість розумову. Звичайно дитина, яка вчиться в нормальній школі має мати нормальний рівень розвитку інтелекту, щоб давати собі раду з шкільною програмою та мати змогу вивчити матеріал. Проте навчання в школі вимагає також розуміння та уваги, що йде окремо від інтелекту, і що є важливим, особливо при навчанні читати і писати. Важливим елементом шкільної зрілості у дітей є також можливість сконцентрувати увагу на одному предметі. Також в школі є певний порядок, встановлений шкільними нормами та вчителем і дитина мусить привчитися і дотримуватися їх. Вчений зазначає, що є діти, які мають нормальний розвиток інтелекту і вони виконують всю розумову діяльність, яку від них вимагають в цих роках в школі, проте вони не можуть навчатися в школі через те, що не можуть сконцентрувати увагу на одному предметі довший час. Тому дослідження дітей на придатність до школи має мати

спеціальний характер і через це були розроблені спеціальні тести, які визначають не лише розумовий рівень дитини, а її придатність до школи загалом.

В дітей можна спостерігати найчастіше розвиток нахилу до руху, що за словами вченого, виражається у надмірній рухливості дитини. "Такі діти не можуть ані хвилинку посидіти на місці, вони ходять без перерви, бігають, беручи в руки весь час інші предмети" [3, 413]. Важкість праці з такими дітьми в школі полягає у їх неможливості сконцентрувати увагу, брак витривалості. Вони не можуть довести будь-яку річ або завдання до кінця. На противагу дітям з надмірною рухливістю Степан Балея ставить дітей з заниженою рухливістю, або уповільнених. Важкість, за словами вченого, таких дітей проявляється вже від періоду немовляти. Проявляється така важкість під час розвитку у дитини волі, тобто приблизно на 3 році життя. Додатково повторюватися вона може також під час періоду дозрівання [4, 45].

Ще одним проявом психопатії у дітей Степан Балея вважав надмірну лякливість і несміливість. Тут мова вже йде про фобії, які вчений пояснив як: "Постійні страхи, які не мають раціонального пояснення" [3, 414]. Не варто відносити страх темряви, страх перед звірями, самотністю у дітей до фобії, оскільки такі страхи є нетривалими і з часом зникають.

Степан Балея виокремив істеричний тип дітей і відніс його до психопатичного та описав це як свого роду хвороба. Ознаками істеричного характеру у дітей виступає потреба у надмірному зверненні на себе уваги інших осіб та відігравання важливої ролі в певній громаді. Якщо такій дитині не вдається звернути на себе увагу, то вона вдається до інших способів, наприклад до розповідання видуманих історій, або ж вона раптом робиться хворою. Істерія у дітей, за словами вченого, має свідомий характер і має певну мету.

Вчений також зазначає, що періодом психічних збуджень може бути фаза дозрівання у дітей. Нормальне психічне дозрівання особи як таке не має характеризуватися аномальністю чи хворобливістю, а лише давало б легку причину до хворобливих збуджень. Степан Балея зазначає, що під час фази дозрівання на молода людина ризикує "захворіти" на психічну хворобу, оскільки організм і психіка людини в такий час перебувають під кардинальними змінами. Також вчений зазначає, що раніше психологи називали таку хворобу як "пубертальний психоз", який проявлявся в усіх під час цього періоду. Проте

зараз така хвороба не існує і вчений називає її шизофренія, яка може виникнути не лише в дітей під час фази дозрівання, а й у дорослих людей [5, 125]. Найчастіше така шизофренія виникає в період між 18 і 25 роками. Як відомо, пише С. Балея, що причиною шизофренії часто є порушення в діяльності статевої та ендокринної системи, а під час фази дозрівання ці системи зазнають великих змін.

Також інші хвороби можуть виникати в цей період життя людини. Особливо, за словами вченого, між 15 і 20 роком життя може виникати клінічний психоз (депресія). Епілепсія, яка найперше з'являється в період дитинства, може проявитися в цей період також, особливо між 10 і 20 роком життя. Також можуть проявлятися в цей період різні форми психопатії. Нерідкими є випадки патологічної брехні [5, 127].

Досить цікаво Степан Балея провів аналогію між психікою дитини під час фази дозрівання та між психікою шизоїдною. “Нахил до замикання в собі (аутизм), певна штучність поведінки, раптові переходи від чуттєвості до ненависті, від запалу до апатії – це те, що є характерним для шизоїдального типу – є в певній мірі характерним для осіб в фазі дозрівання” [5, 128].

Степан Балея також описував явище інфантилізму, особливо статевого у дітей під час періоду дозрівання. Інфантилізм з фізичної точки зору означає: “З тілесної точки зору можна сказати, що інфантилізм нерідко проявляється в формі загальмування розвитку, такі як: малий ріст, короткі кінцівки, мала чашка, дитинний вираз обличчя і т. д.” [5, 92]. Зі сторони психічної, а особливо статевої, інфантилізм, за словами вченого, означає загальмування статевого розвитку, який проявляється в заспокоєнні процесів приготування та перемін. Особа в даному випадку задовольняється лише почуттям кохання і до більшого, за словами С. Балея, не прагне. Поза статевою сферою інфантилізм проявляється також в зниженні темпу інтелектуального розвитку. В даному випадку, автор зазначає, що всі сфери взаємодіють між собою і становлять цілісність одного типу. Загальмування розвитку психо-статевої сфери в чоловіків, в поєднанні з певними аномальними процесами розвитку тіла під час періоду дозрівання (не відбувається зміна голосу, не росте волосся на лиці і інших частинах тіла і т. д.), особливо в чоловіків, тоді вони зближуються більше до типу жіночності [5, 94].

Важливим дослідження Степана Балея в сфері важких дітей. Поняття важка дитина вчений трактує не лише з психологічного боку, а й з

педагогічного, оскільки психіка такої дитини сформувалася під впливом певних виховних процесів, здебільшого негативних. Важкими дітьми, як пише вчений, є здебільшого діти з низьким розумовим розвитком та діти психопатичні [4, 44]. Проте, серед важких дітей є діти, які мають певну аномальність в своєму розвитку, проте вона носить тимчасовий характер. Відносити таких дітей до аномальних не можна, оскільки “... границя між сферою аномальності і нормальності є плинною і має конвенціональний характер” [4, 44]. Степан Балея поділив дітей на три типи: повністю нормальних, діти, які мають ознаки так званої нервовості, і діти психопатичні. Нервовість в даному випадку вчений описує як проміжний тип між нормальністю та психопатією і характеризуються такі діти нерівністю між стимулом та реакцією.

Беручи до уваги такий поділ, С. Балея зазначає, що пунктом виходу важкості лежить в самій дитині, в її конституції. Іншу категорію становлять випадки, в яких пунктом виходу важкості є нерациональний стосунок дитини до оточення. Проявляється така важкість може і в нормальних дітей, під певними негативними впливами в школі чи в родині.

Таким чином С. Балея виокремлює такі головні типи важких дітей:

1. Дитина занедбана. Причиною труднощі такої дитини, за словами С. Балея, полягає не в вроджених вадах, а в браку виховання або в його неправильності. Також причиною може бути негативний вплив оточення на дитину. Часто занедбані стають сироти, напівсироти та діти, чії батьки живуть в постійній незгоді [4, 49]. Таких дітей батьки не доглядають, деколи подають поганий приклад, інколи змушують до неетичних вчинків, тому, в результаті, такі діти часто утворюють банди, крадуть і швидко починають вживати алкоголь. Вчений стверджує, що виправити таких дітей можна простим шляхом – забравши їх від поганого оточення або відправити в спеціалізовані заклади, де вони будуть мати спеціалізовану виховавчо-поправну опіку [3, 417].

2. Дитина лінива. За словами С. Балея, типів таких дітей є дуже багато, зазвичай такого типу важкі діти утворюються в результаті певної важкої хвороби, наслідки якої роблять важкою розумову працю. Також до таких дітей вчений відносить і анемічних дітей. Досить часто, як зазначає вчений, і у здорових дітей бувають випадки лінивства, проте вони є здебільшого удаваними. Діти, які мають порушення слуху або зору також можуть стати лінивими, оскільки не будуть встигати за

шкільною програмою через свої вади. Так само буває і коли дитина є незацікавленою у шкільній програмі або ж вона є надто складною для дитини. Буває також коли якась дитина в класі має нижчий рівень інтелекту ніж в класі загалом і в такому випадку дитина не зможе правильно контактувати з класом і стає лінивою. Тому вчений наголошує, що таких дітей потрібно відавати до спеціалізованих навчальних закладів, де всі діти будуть інтелектуально рівними [3, 418].

3. Дитина несмілива. Такий тип дітей характеризується несміливістю в будь-якій ситуації. С. Балеї зауважує, що бувають різні типи несміливості у дітей, як приклад вчений наводить, дітей, які в школі є несміливими, а в дома галасливими і рухливими, або ж діти, які є весь час несміливими. Як зазначає вчений, зазвичай несміливість виступає в дітей переважно під час контакту з дорослими і досвідченішими, проте зі своїми ровесниками такі діти можуть контактувати без страху. В школі часто такі діти стають несміливими перед вчителем. Несміливість в таких дітей також проявляється під час відповіді на уроці, в такому випадку грає і додатковий фактор – виступ перед публікою, якого бояться іноді і дорослі [7]. Пояснив цей факт Степан Балеї на прикладі досліджень Школи психології індивідуальної Альфреда Адлера, який стверджував, що причиною такої несміливості є власне внутрішнє почуття зменшеної вартості під час контакту з оточенням. Також на виникнення такого почуття і впливає певна вроджена або фізична вада [3, 419].

Степан Балеї також навів та пояснив класифікацію важких дітей за австрійсько-американським психіатром Ервіном Вексбергом. За цією класифікацією важкі діти поділяються на такі типи:

1. Недобра дитина створюється тоді, коли в дитині є багато енергії, але немає можливостей її належного вивільнення. В такому випадку ця енергія виливається в боротьбі з старшими для привернення уваги;

2. Брехлива дитина. Причиною такої аномальності є нерациональне ставлення старших до дитини. Брехню в дітей можна поділити на негативну і позитивну. Здебільшого причиною брехні у дітей є страх перед карою за щось зроблене;

3. Амбітна дитина. Ця амбітність, за словами вченого, впливає не з надмірного почуття сили, а з почуття певного браку або вади в собі. Амбітність тоді проявляється як компенсація за цю ваду;

4. Дитина зразкова. У цьому випадку батьки

дитини вимагають від неї зразкової поведінки і триматися сталих приписів;

5. Дитина несмілива. Дитина почувається несміливо через почуття зменшення своєї вартості;

6. Лінива дитина. Існує багато видів лінивства у дітей, яке проявляється здебільшого у шкільному віці;

7. Нерозумна дитина це не дитина з уповільненим розвитком інтелекту. Це звичайна нормальна дитина, яка не надто вірить у свої сили, є розгубленою. Це, за словами вченого, і створює маску нерозумності у дітей [4, 48].

Відомо, що для школи проблемними також є ліниві діти, оскільки вони не можуть сконцентрувати увагу, самостійно навчатися. Крім лінивих дітей проблемними для школи є також бродячі діти. За словами С. Балеї, бродяжництво колись мало патологічний характер, проте тепер воно проявляється і в нормальних дітей. Часто бродяжництво поєднується з брехнею і крадіжками. Як зазначає автор, причинами бродяжництва є часто погані домашні умови, занедбаність дітей дорослими. Також таке бродяжництво проявляється і через цікавість і жаги до пригод, і його можна спостерігати здебільшого у хлопців [7].

Таким чином вчений здійснив вагомий дослідження в педагогіці, а саме в сфері проблемних дітей. Праці Степана Балеї використовувалися в подальшому для нових досліджень проблемних дітей і для вироблення методів їх корекції.

Висновки. Дослідженнями проблемних дітей на території Східної Європи займався видатний вчений Степан Балеї. Ретельно досліджуючи та описуючи дитячу психологію, С. Балеї не оминув в своїх працях і проблемних дітей або дітей з аномальною психікою. Він детально описав ознаки таких психічних розладів як: епілепсія, істеричні атаки, шизофренія параноїдальна та маніакально-депресивна, психастенія. У дітей деякі з вищезазначених видів розладу психіки не зустрічаються. Окрім вищезазначених психічних хворіб вчений відмічав і аномальні психічні явища. Одним з таких аномальних явищ є психопатія або, як пояснив С. Балеї, важкість пристосованості людської психіки до колективного збірного життя, тобто до життя в суспільстві. В дітей можна спостерігати найчастіше розвиток нахилу до руху, що за словами вченого, виражається у надмірній рухливості дитини. Ще одним проявом психопатії у дітей Степан Балеї вважав надмірну лякливості і несміливість. Степан Балеї виокремив

**РОМАН ПАНЬКІВ – ДИРИГЕНТ, КОМПОЗИТОР, ПЕДАГОГ, ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ
(ДО 80-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)**

істеричний тип дітей і відніс його до психопатичного та описав це як свого роду хвороба.

Важливим дослідження Степана Балея в сфері важких дітей. Важкими дітьми, як пише вчений, є здебільшого діти з низьким розумовим розвитком та діти психопатичні. Проте, серед важких дітей є діти, які мають певну аномальність в своєму розвитку, проте вона носить тимчасовий характер. Степан Балея поділив дітей на три типи: повністю нормальних, діти, які мають ознаки так званої нервовості, і діти психопатичні. Також вчений здійснив класифікацію важких дітей та їх поділ на типи. Дослідження Степана Балея в сфері проблемних дітей стали одними з основних джерел інформації на цю тему, від якої відштовхувалися майбутні польські та українські вчені педагоги та психологи.

1. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу:

навчально-методичний посібник / Д.Т. Гошовська. – Луцьк, 2011. – 265 с.

2. Мартинюк І.А. Патопсихологія. Навчальний посібник. / І.А. Мартинюк. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 208 с.

3. Baley S. Zarys psychologii w związku z rozwojem psychiki dziecka / Stefan Baley. – Lwów ; Warszawa: Książnica-Atlas, 1935. – 424 s.

4. Baley S. Characterologia i typologia dzieci i młodzieży / Stefan Baley. – Warszawa: Instytut wydawniczy “Nasza Księgarnia”, 1948. – 70 s.

5. Baley S. Psychologia wieku dojrzewania / Stefan Baley. – Lwów – Warszawa: Książnica-Atlas, 1932. – 262 s.

6. Baley S. Psychologia wychowawcza w zarysie / Stefan Baley. – Lwów – Warszawa: Książnica-Atlas, 1938. – 686 s.

7. Buckingham B.R. Praca badawcza na terenie szkoły. Prz. z angielskiego R. Czaplinska-Mutermilchowa, N. Getterowa, J. Krahelska, I. Szymaniukowna, pod ker. prof. Stefana Baleya / Buckingham B.R. – Lwów – Warszawa: Książnica-Atlas, 1931. – 380 s.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2015

УДК 18.071.1(092)(477)

**Лілія Дзиндзюра, магістр “музичного мистецтва”, аспірант
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка**

**РОМАН ПАНЬКІВ – ДИРИГЕНТ, КОМПОЗИТОР, ПЕДАГОГ, ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ
(ДО 80-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)**

Стаття присвячується аналізу творчого шляху Заслуженого працівника культури, диригента, композитора, педагога, художника Романа Паньківа. Висвітлюється роль мистця у розвитку мистецького життя Самбора та регіону.

Ключові слова: Роман Паньків, симфонічний оркестр, диригент, хор.

Літ. 9.

**Лілія Дзиндзюра, магістр “музичного мистецтва”, аспірант
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка**

**РОМАН ПАНЬКІВ – ДИРИЖЕР, КОМПОЗИТОР, ПЕДАГОГ, ОБЩЕСТВЕННЫЙ
ДЕЯТЕЛЬ (К 80-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ)**

Статья посвящена анализу творческого пути Заслуженного деятеля культуры, дирижера, композитора, педагога, художника Романа Паньківа. Освещается роль творца в развитии творческой жизни Самбора и региона.

Ключевые слова: Роман Паньків, симфонический оркестр, дирижер, хор.

**Lilia Dzyndzyura, Master of “Music Art”, Post-graduate student of
Drogobuch Ivan Franko State Pedagogical University**

**ROMAN PANKIV – A CONDUCTOR, COMPOSER, PEDAGOGUE AND A PUBLIC MAN
(DEVOTED TO 80 YEARS SINCE THE BIRTH)**

The article deals with analysis of Roman Pankiv's creative work as the Distinguished cultural worker, conductor, composer, pedagogue and painter. The role of the artist in the development of the artistic life in Sambir and the region was described.

Keywords: Roman Pankiv, symphony orchestra, conductor, choir.

Актуальність теми. В історії Українського музичного мистецтва є постаті, які своїм ім'ям уславили духовне життя тих чи інших міст. Їх

прізвище стали красою багатьох афіш, що звучать поряд з відомими хорами, оркестрами, ансамблями.